

CONSTITUȚIILE ROMÂNIEI MARI (1923 – 1938)

= STUDIU COMPARATIV =

I. Constituția din 1923

Consolidarea unității naționale reclama adoptarea României cu o nouă Constituție. Această necesitate era acceptată de către toate forțele politice din țară. În scopul elaborării Constituției guvernul liberal a anunțat prin decret regal dizolvarea Parlamentului și convocarea corpului electoral în vederea alegerilor pentru constituirea adunării naționale cu putere de Constituantă. Această decizie era o încălcare a procedurii legale de revizuire și a fost criticată de partidele de opoziție.

După lungi proteste ale partidelor de opoziție, acestea au votat la 28 martie 1923, Constituția. Astfel, înceta valabilitatea Constituției din 1866, care fusese în vigoare cu unele modificări – introducerea votului universal, posibilitatea exproprierii proprietăților particulare pentru cauza de utilitate publică – circa 57 de ani. La elaborarea noii Constituții s-a avut în vedere Constituția din 1866, din care s-au preluat, într-o anumită formă, circa 60% din texte (au fost înlocuite ori modificate integral 20 de articole, introduse 7 articole noi și au fost reformulate sau au primit adausuri 25 de articole; 76 articole vechii Constituții au rămas neschimbate).¹

Constituția din 1923 cuprinde prevederi privitoare la elementele constitutive ale statului, organizarea și funcționarea puterilor statului; alcătuirea și funcționarea sistemului electoral, organizarea financiară, armată, administrativă ș.a. Principiul legalității și supremației Constituției este exprimat mult mai clar decât în 1866: „numai Curtea de Casație în secțiuni unite are dreptul de a judeca constituționalitatea legilor și de a declara inaplicabile pe acelea care sunt contra Constituției”²

Principiul suveranității naționale a fost formulat mai precis declarând România *stat național unitar și indivizibil*, al cărei teritoriu este *indienabil* și care nu poate fi colonizat cu populații ori grupuri etnice străine. Constituția din 1923 admite exproprierea pentru cauza de utilitate publică, redefinea și includea noțiunile de „domeniu public” și „bunuri publice”. Totodată, zăcămintele miniere și bogățiile de orice natură deveneau proprietatea statului. Constituția mai prevedea cenzurarea legalității actelor administrative de către instanțele judecătorești și, de asemenea, în acest caz de pericol de stat se poate introduce starea de asediu general sau parțial.

În titlul consacrat drepturilor românilor erau introduse o serie de principii specifice funcționării democrației: garantarea drepturilor și libertăților românilor, fără deosebire etnică, limbă sau religie, egalitatea cetățenilor în societate și înaintea legilor, libertatea conștiinței și întrunirilor, dreptul de asociere, secretul corespondenței, inviolabilitatea domiciliului ș.a. era

¹ Zaberca V.M., „Din istoria statului și dreptului”, România, Reșița, 1997, pg.215

² Idem

proclamat votul universal, egal, direct obligatoriu și secret. Femeile și militarii nu erau admiși să-și exprime opțiunea politică. Unificarea sistemului electoral s-a împlinit în 1926.

În cel de al treilea titlu al așezământului din 1923 se consacra *principiul separației puterilor* în stat; cele trei puteri erau independente una de alta, existând posibilitatea să se limiteze reciproc în atribuții. Activitatea legislativă urma să fie exercitată de rege și reprezentanța națională, cea executivă de rege și guvern, iar cea judiciară de către instanțele judecătorești.

*Reprezentanța națională era alcătuită din două corpuri legiuitoare: Adunarea Deputaților și Senat. Adunarea Deputaților era constituită prin alegerea deputaților prin vot universal, egal, direct, obligatoriu și secret al cetățenilor. Senatul cuprindea două categorii de membrii: aleși și de drept.*³

Regele avea dreptul de a convoca parlamentul în sesiuni extraordinare, de a dizolva una ori ambele camere, de a numi un nou guvern, de a numi și revoca miniștri. În domeniul executiv regele avea o serie de atribuții: numirea ori confirmarea în funcțiile publice, putea crea noi funcții în stat, era șeful armatei, avea dreptul de a bate monedă, conferea decorații etc.

Puterea executivă era exercitată în numele regelui de către guvern, format din miniștri, care constituiau împreună *Consiliul de Miniștri*, avându-l ca președinte pe cel însărcinat de rege cu formarea guvernului. Persoana regelui era inviolabilă, iar miniștrii erau răspunzători pentru actele semnate ori contrasemnate. Armata făcea parte din puterea executivă.

*Constituția din anul 1923 a consfințit monarhia și continuitatea ei, apreciată în epocă factor al stabilității statului, al păstrării intereselor tuturor categoriilor sociale, al menținerii unității statale depline.*⁴

II. Constituția din 1938

*Profitând de conjunctura existentă în țară la debutul anului 1938 Carol al II-lea a instaurat la 10 februarie același an, dictatura sa, la care aspira încă de la revenirea sa în țară, în iunie 1930, când devenise rege. Apoi s-a adresat națiunii române solicitându-i acesteia „învoirea” pentru noua constituție și, totodată s-a instituit un plebiscitul la 24 februarie 1938. Plebiscitul s-a derulat în condițiile stării de asediu, prin vot deschis, cu listă separată pentru opozanți și, drept urmare, rezultatele s-au vădit pregnant: 4.297.581 de voturi pentru noua Constituție și 5.483 contra.*⁵

Prin așezământul din **27 februarie 1938** se instaura dictatura regelui Carol al II – lea. Regele devenea pentru prima dată capul statului. Regele exercita puterea executivă prin guvern și

³ Idem, pg. 217

⁴ Idem, pg. 218

⁵ Idem, pg. 221

miniștrii, aceștia fiind responsabili politic doar în fața capului statului. S-a menținut atât guvernul cât și Consiliul de Miniștrii, iar miniștrii erau numiți de rege fără acordul parlamentului, și guvernul exercita puterea în numele regelui. S-a înființat Consiliul de Coroană, organ permanent și personal al regelui; cu rol consultativ asupra problemelor statului de însemnătate deosebită. Puterea legislativă era încredințată tot regelui, ea fiind exercitată prin reprezentanța națională. Reprezentanța națională alcătuită din două camere: Senatul și Adunarea Deputaților și a devenit un factor de colaborare cu regele. Prerogativele legislative ale Adunării legiuitoare se rezumau la alegerea ori desemnarea regelui, declararea vacantei tronului, alegerea Regentei și aprobarea revizuirii Constituției. Partidele politice au fost interzise, iar la conducerea guvernului au fost numite personalități din afara fostelor partide.

Constituția din 1938 trebuia să consolideze puterea instituției regale și autoritatea personală a monarhului, să reconcilieze națiunea, să salveze țara de revizionism, de pierderi teritoriale. Chiar dacă se credea inițial că aceste deziderate sunt realizabile, în realitate lucrurile s-au petrecut cu totul altfel, derularea ulterioară a evenimentelor ilustrând convingător adevărul aserțiunii anterioare.⁶

III. Studiu comparativ

Așezământul din 27 februarie 1938 se deosebește fundamental față de cel din 1923, sub aspectul conținutului, concepției și ideologiei pe care s-a întemeiat, deși multe dintre articole și chiar titlurile Constituției din 1923 au fost preluate cu anumite modificări.

Constituția din 1938 avea doar 100 de articole, față de Constituția din 1923 care avea 138 de articole. De asemenea, avea tot 8 titluri, cu aproape aceleași denumiri, excepție făcând titlul II intitulat „Despre datoriile și drepturile românilor” (în 1923 era intitulat „Despre drepturile românilor”). Prin aceasta s-a dus o restrângere drepturilor și libertăților cetățenești, s-a întărit supravegherea și controlul asupra activităților și comportamentului indivizilor.

BIBLIOGRAFIE

1. Zaberca V.M., „Din istoria statului și dreptului”, România, Reșița, 1997.

⁶ Idem, pg. 223